

Cíle:

Naplnit výstupy vzdělávacího oboru Český jazyk a literární výchova a to ve složce:

- jazyková výchova;
- komunikační a slohová výchova.

Přirozeně integrovat některé tematické okruhy průřezového tématu OSV.

Charakteristické rysy pracovního sešitu:

- Nabízí zcela originální pojetí výukového materiálu s rovnoměrným zastoupením komunikace, slohu i jazykové výchovy.
- Respektuje záměry dané RVP, tedy naplňovat očekávané výstupy podložené učivem, utvářet klíčové kompetence a tam, kde je to vhodné, se také věnovat problematice průřezových témat.
- V jazykové výchově žáci nabývají potřebné vědomosti a dovednosti v tvarosloví, pravopise, poznávají zvukovou stránku jazyka, učí se větné stavbě, obohacují svoji slovní zásobu, poznávají význam a tvoření slov v českém jazyce.
- V komunikační a slohové výchově žáci získávají základy komunikace, učí se dodržovat pravidla mezilidského dorozumívání, učí se naslouchat, formulovat vlastní myšlenky, rozumět odbornému i uměleckému textu a vytvářejí si kritické postoje k názorům jiných.
- Ve slohové složce se žáci učí vyjadřovat svoje myšlenky písemně, stylisticky je formulovat s konkrétním záměrem.
- Prostřednictvím textů z krásné i odborné literatury a s využitím vhodných metod do výuky přirozeně prolíná průřezové téma Osobnostní a sociální výchova a její okruhy osobnostní rozvoj, sociální rozvoj a morální rozvoj. Témata se týkají buď přímo žáka, jeho osobních pocitů a prožitků, nebo lidí kolem něho.
- Sešit je rozdělen do deseti tematických kapitol - na každý měsíc jedna.
- Základem kapitol jsou úryvky textů (vybraných z dětské literatury), které jsou východiskem k praktickým činnostem žáků - ke komunikaci, čtení, psaní i naslouchání. Největší díl aktivit žáků spočívá tedy v „praktickém užití jazyka“, v tvorbě vlastních výpovědí (s využitím jazykových pravidel), ve formulaci vlastních myšlenek, argumentů, v procvičování dovedností pracovat s textem, číst jej s porozuměním, učit se chápat odborný text, pracovat s mnoha informačními zdroji, vyhledávat i třídit informace.
- Přirozenou součástí výše zmíněných činností je tzv. slohový výcvik a výcvik v komunikaci (mluvení i naslouchání) vycházející z daného tématu, z aktuální situace, z potřeb žáků něco sdělit. Celý proces výuky přirozeně (ne nadřazeně) provází jazykový výcvik spolu s výcvikem pravopisu, který je zaměřen na plnění výstupů RVP, jinak řečeno - na základní učivo, jeho důkladné pochopení, zdůvodňování, zautomatizování a využívání ve vlastních promluvách i textech. Pracovní sešit obsahuje zásobník pravopisných cvičení a diktátů na důkladné procvičování probíraných pravopisných jevů.

K pracovnímu sešitu patří **METODICKÝ PRŮVODCE PRO UČITELE**, který mj. obsahuje:

1. Poznatky o komunikaci a komunikačním pojetí češtiny
2. Výchovné a vzdělávací strategie v českém jazyce
3. Burzu metod uplatňovaných v pracovním sešitě a metodice
4. Vzdělávací obsah předmětu ČJ - očekávané výstupy a učivo ve 2. ročníku ZŠ
5. Začlenění průřezových témat
6. Hodnocení a sebehodnocení žáků v ČJ - kritéria hodnocení různých aktivit
7. Poznámky k jednotlivým kapitolám v pracovním sešitě a další náměty k činnosti

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY

Porozumí písemným pokynům či zadání přiměřené složitosti.
Čte plynule jednoduché texty. Vlastními slovy sdělí, o čem četl/a.
Rozvíjí příběh. Tvoří otázky k textu a odpovídá na ně.
Doplní text vhodnými výrazy, škrtné slova, která do textu nepatří.
Pozorně naslouchá, reprodukuje jednoduchá sdělení, odpoví na otázku, snaží se pochopit a splnit slovní zadání. Ptá se, čemu nerozuměl/a.
Docvičuje správnou výslovnost všech hlásek, mluví dostatečně nahlas.
Snaží se o vyjádření melodie věty oznamovací, tázací a rozkazovací.
V jednoduchých komunikačních situacích volí vhodné slovní prostředky a výpověď přizpůsobí osobě, se kterou mluví (dospělý člověk, vrstevník).
Tvoří jednoduchá vypravování podle obrázkové osnovy, dodržuje posloupnost slov ve větách i pořadí vět. Srozumitelně sděluje své zážitky.
Učí se pozorovat věci, osoby a zvířata a pomocí osnovy je popisuje.

Spoluvytváří třídní pravidla slušné komunikace a respektuje je.

Při psaní správně sedí a správně drží psací náčiní.
Píše správně a úhledně všechna písmena i číslice, přiměřený text opíše bez chyb. Kontroluje si, co napsal/a.
S pomocí učitele se učí správně psát jednoduchá sdělení.

Rozlišuje zvukovou a grafickou podobu slova.
Analyzuje slova na hlásky, respektuje dlouhé a krátké samohlásky při mluvení i v psaném projevu.

UČIVO ČTENÍ

NASLOUCHÁNÍ

zdvořilé - vyjádření kontaktu, soustředěné - snaha o porozumění

MLUVENÝ PROJEV

techniky mluvení: výslovnost, hlasitost, melodie řeči - ? !

komunikační žánry: představení se, oslovení kamarádů, přivítání, omluva, pozdravy, telefonování, dialogy na základě běžných situací - u lékaře, v obchodě vyprávění podle osnovy, zážitky z četby, z televizních pořadů

jednoduchý popis zvířete, věci, osoby

komunikační pravidla: neskáče do řeči, udržuje oční kontakt, střídá role posluchač, mluvčí

PÍSEMÝ PROJEV

hygienické návyky při psaní
úhlednost, správnost tvarů i spojování písmen do slov

žánry: adresa, přání, pozdrav

ZVUKOVÁ STRÁNKA JAZYKA

hlásky, které jinak slyšíme a jinak píšeme, samohlásky krátké a dlouhé
sluchová analýza slov ve větě a jejich psaní (oddělování slov v textu)

Rozlišuje v textu druhy vět podle postoje mluvčího a vyslovuje je s patřičnou intonací. Na konci věty píše správné znaménko.

Při psaní člení věty na slova, která dělí na konci řádku po slabikách. Určí ve slově samohlásky (krátké - dlouhé), souhlásky (tvrdé - měkké). Správně píše slova s dvojhláskou, rozumí jejich významu. Třídí slova podle významu, chápání různých významů dokládá při práci s textem i ve vlastních projevech. Memoruje abecedu, řadí slova abecedně, učí se pracovat se seznamy, slovníky, encyklopediemi, pomocí nichž si také rozšiřuje slovní zásobu.

Rozliší podstatná jména a slovesa, najde je v textu, doplní je do textu. Užívá v mluveném projevu správné gramatické tvary známých podstatných jmen a sloves.

Skládá věty ze slov. Tvoří různé druhy vět podle postoje mluvčího. Spojuje věty do jednoduchých souvětí vhodnými spojovacími výrazy.

Na začátku věty píše velké písmeno, na konci příslušné znaménko. V písemném projevu dodržuje správnou délku samohlásek. Odvodňuje a píše správně uvedené pravopisné jevy, kontroluje si po sobě, co napsal/a. Když si není pravopisem jistý, zeptá se vyučující/ho.

věty podle postoje mluvčího a jejich zvuková podoba

SLOVNÍ ZÁSoba A TVOŘENÍ SLOV

stavba slova ze slabik, slabikotvorné r, l
dělení hlásek
dvojhlásky au, ou
význam slov (synonyma, homonyma, nadřazená, podřazená, souřadná)
změna významu slov na základě délky samohlásek
řazení slov podle abecedy

TVAROSLOVÍ

slovní druhy: podstatná jména, slovesa

SKLADBA:

druhy vět, pořadí slov ve větě
věta jednoduchá, spojování vět pomocí spojek do souvětí

PRAVOPIS

pravopis věty
samohlásky krátké, dlouhé
i/y po tvrdých a měkkých souhláskách
ú/ů; dě, tě, ně, bě, pě, vě, mě (mimo morfologický šev)
souhlásky znělé a neznělé na konci slov
velká písmena: jména osob a zvířat, příjmení, název bydliště - adresa

KIMOVY HRY

Rozložit obrázky zvířat, rostlin - několik minut prohlédnout. Potom hádat, co ubylo, přibylo, případně psát, co si kdo zapamatoval.

Cvičení 19:

Jak dojde ke ztrátě věci, osoby, zvířete? Už se ti něco ztratilo? Jak při ztrátě postupujeme?

Zjisti, co by mělo mít každé zvíře na obojku?

Co uděláš, když štěně najdeš, ale nenajdeš jeho majitele? Jaké máš možnosti? Pro kterou by ses rozhodl/a a proč?

Cvičení 24:

Tajenka: KVĚTEN, ZEMĚ VONÍ KVĚTEM.

Cvičení na závěr:

Rozstříhat následující text po slovech a složit jej.

Varianta: napsat text na tabuli. Žáci rozdělí věty na slova a opíší. Pranostiky vysvětlit - tvořit k nim další věty: V březnu je zima. Musíme se teple oblékat. Možno tvořit otázky k textu.

B Ř E Z E N Z A K A M N A V L E Z E M,

D U B E N J E Š T Ě T A M B U D E M

M Á J P O Ž E N E M E K O Z Y V H Á J.

Cvičení na úvod 9. kapitoly: MÁME RÁDI POHÁDKY

HRA: Král není doma

Vypravěč vypravuje: „Bylo jedno království, kde všichni pracují: krejčí šijí šaty, kuchaři vaří, zahradníci zalévají záhony...“ - všichni žáci napodobují jednotlivé činnosti.

Najednou vypravěč řekne: „Král není doma.“ - každý si začne dělat, co chce.

Po chvíli zazní: „Král je doma.“ Všichni se vracejí ke své práci.

Mohou se střídat vypravěči a vymýšlet různé činnosti, které dělali lidé na hradech a zámcích.

Co se děje, když si každý dělá co chce?

Cvičení 5: OSV/OR (sebepoznání)

Které své vlastnosti by ses chtěl/a zbavit? Proč? Kterou vlastnost bys chtěl/a mít a proč?

Namaluj přirovnání na základě své vlastnosti (chytrý jako liška, nemotorný jako medvěd, pomalý jako hlemýžď, pilný jako včelka, líný jako vepřík atd.).

Vyhodnocení: Jak se mi pracovalo? Dalo mi velkou práci pojmenovat své vlastnosti (kladné, záporné)? Proč?

Galerie obrázků. Co tě na obrázcích - vlastnostech kamarádů překvapilo? Proč?

Cvičení 6:

Knoflíky v kruhu: Každý žák si vybere jeden knoflík a říká: „Kdybych byl osobou, tak bych byl Červenou karkulkou“ - červený knoflík. (Může to být pohádková postava, povolání apod.). V dalších kolech žáci říkají: kdybych byl zvířetem, kdybych byl věcí... Nápadů můžeme zapisovat na tabuli do tří sloupců: OSOBY, ZVÍŘATA, VĚCI.

Vyvodíme - názvy osob zvířat a věcí jsou PODSTATNÁ JMÉNA.

Cvičení 7:

Názvy osob (zvířat, věcí) nás probudí:

U. říká slova. Když žáci uslyší název osoby (zvířete, věci), zvednou hlavu, probudí se.

Žáci mohou ve dvojicích vymyslet a vytvořit na papír svatební oznámení pro Budulínka.

OBÍHAJÍCÍ FLIPY

Třídu rozdělit na 3 skupiny (osoby, zvířata, věci). Každá skupina si nadepíše svoje téma na papír a po dobu 3 minuty píše slova ke svému tématu (slova vybíráme z pohádek).

!! Podmínka je psát raději méně slov, ale krasopisně a bez chyb. Stačí, když každá skupina napíše 5 - 7 slov. Pozor na psaní vlastních jmen.

Za 3 minuty si skupiny papíry vymění a píší slova na další téma. Následuje třetí výměna a psaní dalších slov. Potom dostane každá skupina svůj papír zpět, přečte si všechna slova, zkontroluje. Slova můžeme využít k jazykovým úkolům - procvičení pravopisu, abecedy, slabičné a hláskové stavby, významu apod. Nakonec dáme všechny 3 papíry k sobě, společně vytvoříme nadpis **PODSTATNÁ JMÉNA** a připišeme poučku **JSOU NÁZVY OSOB, ZVÍŘAT NEBO VĚCÍ**.

Cvičení 8: OSV/SR (řešení problému, rozhodování)

Učitel přečte pohádku O Budulínkovi, žáci naslouchají.

Pohybová písnička o lišce (zpívat a předvádět) - Běží liška k Táboru, doprovod na bubínek.

2. obrázek - liška přemlouvá Budulínka

Vymyšlet a přehrát různé lsti, kterými liška láká Budulínka. Co by přesvědčilo tebe, abys otevřel/a lišce (neznámému člověku)? Co by ti kdo musel říci, slíbit? Jak by ses přesvědčil, že to není nebezpečné? Co ti říkají rodiče? Bereš jejich rady vážně? Proč? Vymstilo se ti někdy, když jsi neposlechl/a rady (příkaz, zákaz) rodičů?

Na závěr: HORKÁ ŽIDLE

Postupně sedí na židli Budulínek, liška, babička s dědečkem a děti jim sdělují vše, co chtějí, co se jim líbilo na jejich chování, na co by si měli příště dát pozor.

Žáci mohou Budulínkovi napsat dopis. Kde bydlí Budulínek? Kam bychom mu dopis adresovali? Vymyslet adresu.

Vytvořte sochy: Budulínek v liščí noře a babička s dědečkem před norou.

Říkat, jaké osoby, zvířata a věci se vyskytují v pohádce O Budulínkovi.

Cvičení 10:

Společný popis: řekni vlastními slovy, jak vypadá čarodějnice - každý žák řekne jednu větu.

JAZYKOLAM (a zároveň honička): 3 čarodějnice říkají: Řeřicha, ředkev, křen a tuřín, držte mě, držte, já dnes zuřím! Cukr, ryngle, fazol, hrách, utíkejte, mějte strach. A honí ostatní děti.

V kruhu každý vymyslí jeden důvod, proč může ježibaba zuřit?

Vymyslet podobnou říkanku ježibaby, když je klidná, vyrovnaná, spokojená. Když říkáme obě říkanky (zuřivou a pohodovou), dbáme na výstižné zabarvení hlasu.

V textu cvičení 10 hledáme podstatná jména.

Cvičení 11:

Nácvik na popis - žáci tvoří hádanky: Myslím si pohádkovou bytost. Je zelená a žije ve vodě. Nejlepší je, aby si žáci před vlastním popisem přinesli obrázek popisované osoby nebo si ji ve výtvárné výchově nakreslí.

Cvičení 12:

Rozlišit barevně obecná podstatná jména od vlastních jmen (děd Vševěd). Vypisovat z pohádkových knih, jak se jmenovaly různé osoby a zvířata (trpaslík Šmudla, kůň Zlatohřívák). Upevňovat pravopis psaní vlastních jmen.

Cvičení 15:

Děti mohou shromáždit pohádkové předměty (i jejich napodobeniny). K některým z nich říkají slova souznačná, nadřazená. Vymýšlejí, k čemu netradičnímu by mohly věci sloužit. (střevíček - jezírko pro blechy)
Některé věci možno poznávat hmatem. Vymýšlet hádanky - myslím si věc...

Cvičení 16:

V kruhu dokončovat souvětí: Pohádky mám rád/a protože, ale, když, a...

Cvičení 17:

Hledáme podstatná jména i slovesa. Žáci se snaží k některým z nich vymýšlet synonyma.

Cvičení 18:

Společně si zpíváme a předvádíme koblížkovu písničku:
Já koblížek, koblížek, na másle smažený, na okýnku chlazený,
babičce jsem utekl, dědečkovi jsem utekl a tobě, zajíci, taky uteču.

Ochutnávka koblíhů, jaké mohou být, kdo má jaký koblížek rád?

Zájemci mohou zjistit recept na přípravu koblížků a vysvětlit postup ostatním žákům.

HRA NA KOBLÍŽEK

Děti leží na koberci a představují si, jak se dozlatova smaží (převracejí se ze strany na stranu). Když jsou dostatečně usmažené, kutálejí se (nebo jinak přemístí) směrem k oknu, kde chladnou.

V kruhu: Co vidí koblížek z okýnka?

Já vidím kytky, já vidím kytky a oblohu. Já vidím kytky, oblohu a včelky...

Cvičení 19:

Vyprávění pohádky nahrajte. Při přehrávání můžete hledat a opravovat nedostatky.